

**Қазақстан Республикасының Оқу-ағарту министрлігі
Балаларды ерте дамыту институты**

**«БАЛАНЫҢ МЕКТЕПКЕ ДАЙЫНДЫҒЫ» АТА-АНАЛАРҒА
АРНАЛҒАН ҰСЫНЫМДАР**

**РЕКОМЕНДАЦИИ
ДЛЯ РОДИТЕЛЕЙ «ГОТОВНОСТЬ РЕБЕНКА К ШКОЛЕ»**

Астана 2023

*Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрлігі
Балаларды ерте дамыту институты базасында әзірленген*

«Баланың мектепке дайындығы» ата-аналарға арналған ұсынымдар:
Ұсынымдар. – Астана, 2023. – 25 бет.

Пікір жазғандар:

С.Н. Жиенбаева п.ғ.д., профессор;

А.Е. Бекишева меңгеруші;

А.У.Сулейменова әдіскер.

Мектепке дейінгі ұйым жағдайында баланың мектепке дайындығы бойынша ата-аналарға арналған ұсынымдар қарастырылған.

Ұсынымдар балалардың ата-аналары мен мектепке дейінгі ұйым педагогтеріне арналған.

Ұсынымдар Балаларды ерте дамыту институтының Ғылыми-әдістемелік кеңесінде қаралып, 2023 жылғы 27 маусымдағы №5 хаттамалық шешіміне сәйкес ұсынылған.

Балаларды ерте дамыту институты, 2023 жыл

ТҮСІНДІРМЕ ЖАЗБА

Қазіргі уақытта баланы мектепке дайындығы туралы зерттеулер жүргізіліп, осы процестің маңыздылығы туралы түсінігіміз кеңейген.

Көптеген факторлар, соның ішінде баланың жеке ерекшеліктері, оның қоршаған ортасы, ата-аналармен және басқа балалармен қарым-қатынасы мектепке дайындық деңгейіне әсер етеді.

Баланың мектепке дайындығы педагогтердің, психологтердің және ата-аналардың назарын аударатын маңызды мәселе. Мектеп өмірінің басталуы баланың дамуындағы маңызды кезең, бұл оның одан әрі оқу үлгерімі мен әлеуметтік бейімделуіне ықпал етеді.

Мектепке дейінгі ұйым жағдайында «Баланың мектепке дайындығы» ата-аналарға арналған ұсынымдар әзірлеу өзектілігі баланың мектепке дайындығының көптеген аспектілеріне, соның ішінде физикалық, эмоционалдық, әлеуметтік және когнитивті дайындыққа байланысты. Моториканы дамыту, дербестік, әлеуметтік дағдылар, зейін қою және жанжалдарды шешу сияқты маңызды факторларды да қарастыру қажет.

Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы № 348 бұйрығымен бекітілген Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандартында келесідей терминдер мен анықталар: «..... 4) *баланы толыққанды дамыту* - қимыл белсенділігіне жағдай жасау, пайдалы және құнарлы тамақтандыру, жағымды қарым-қатынас орнату және дамытушы ортаны ұйымдастыру арқылы қамтамасыз етілетін баланың физикалық, психологиялық, әлеуметтік, эмоционалдық денсаулығы мен қауіпсіздігі; 5) *оқу бағдарламасы* – меңгерілуі тиіс білім, біліктердің, дағдылар мен құзіреттіліктердің мазмұны мен көлемін айқындайтын бағдарлама» қолданылады [1, 2].

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің міндетін атқарушының 2016 жылғы 12 тамыздағы № 499 бұйрығымен бекітілген Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу бағдарламасының мазмұнын іске асыру үшін [3] ҚР БҒМ 2012 жылғы 20 желтоқсандағы № 557 бұйрығымен бекітілген Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу жоспарларында «... ұйымдастырылған іс-әрекет - күні бойы педагогтің ойын түріндегі түрлі балалар әрекеті (ойын, қимыл, танымдық, шығармашылық, зерттеу, еңбек, дербес) арқылы ұйымдастыратын кіріктірілген сабағы»-деп нұсқау берілген [2,4].

Қазіргі уақытта Қазақстан Республикасының білім беру жүйесінде мектепке дейінгі білім беру саласына мемлекет пен қоғамның ерекше назар аудару қажеттілігі байқалады. Мектепке дейінгі білім беру сапасы арқылы Қазақстанның білім беру жүйесінің келесі деңгейлерінің сапасы айқындалады.

Ұсынымдар баланың мектепке дайындығын және жаңа оқу ортасына табысты бейімделуін қамтамасыз етуге, тәрбиешілерге, психологтер, ата-аналар және басқа да мүдделі тұлғаларға арналған.

КІРІСПЕ

Бөбек жасынан бастап балалар тез қарқында дамиды. Бала өз жолын білім әлемінен, мектепке баруға дайын болатын сәттен бастайды.

Мектепке дайындық – бұл білім мен дағды мәселесі ғана емес, сонымен қатар баланың физикалық, эмоционалдық және әлеуметтік дайындығы болып табылады. Ата-аналар бұл процесте маңызды рөл атқарады және ата-аналарға баланы мектеп өміріне дайындауға көмектесетін бірқатар ұсыныстар беріледі.

Әлеуметтік дағдылар және дербестікті дамыту, эмоционалды әл-ауқат пен белсенді өмір салтын қолдау ұсынымдары баланың мектепке дайындығы үшін қолайлы жағдай жасауға көмектеседі. Сонымен қатар баланың қызығушылықтарын қолдау, дағдыларын дамыту және жаңа оқу ортасында табысты бейімделуді қамтамасыз ету маңызды.

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің міндетін атқарушының 2016 жылғы 12 тамыздағы № 499 бұйрығымен бекітілген Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу бағдарламасының мақсаты «әр баланың қызығушылықтарын, ерекшеліктері мен қажеттіліктерін ескере отырып, жалпы адами және ұлттық құндылықтар негізінде оларды толыққанды дамыту мен әлеуетін ашу» - деп атап көрсетілген [3, 2].

Сонымен қатар бағдарламада нақты міндеттер: «мектеп жасына дейінгі балаларды тәрбиелеу мен оқыту үшін жайлы және қауіпсіз білім беру жағдайларын жасау, баланың даралығы мен субъективтілігін қолдауға бағытталған дамытушы заттық-кеңістіктік ортаны, оның ішінде арнайы ортаны құру, олардың жас ерекшеліктеріне сәйкес біліктері мен дағдыларын қалыптастыру, балаларды дамыту мен тәрбиелеу үшін отбасы мен мектепке дейінгі ұйымның күш-жігерін біріктіру, баланың мектепте оқуға физикалық, психологиялық, эмоционалдық, әлеуметтік дайындығы үшін тең бастапқы мүмкіндіктерді беру» - деп жазылған [3, 3].

Мақсаты: мектепке бару кезінде мектеп жасына дейінгі балалардың ата-аналарына әдістемелік көмек көрсету.

Міндеттері: баланың мектепке дайындығына әсер ететін факторларды айқындау және баланы мектепке табысты дайындау үшін практикалық ұсынымдар қалыптастыру.

Баланың мектепке оқуға дайындығы физикалық, психологиялық, әлеуметтік және эмоционалды-зияткерлік дамуымен айқындалады [4], осы факторлар балаға мектептің білім беру бағдарламасын денсаулыққа әсер етпей, табысты меңгеруге көмектеседі.

Ата-аналар бұл процестің белсенді қатысушылары бола отырып, қолайлы білім беру ортасын құра алады және оқудың алғашқы маңызды кезеңінде балаға барынша қолдау көрсете алады. Мектепке бару – баланың өміріндегі маңызды оқиғалардың бірі. Мектепке барғанда баланың өмірінде көптеген өзгерістер: жаңа таныстар, жаңа қарым-қатынастар, жаңа міндеттер пайда болады [5]. Сондықтан да мектепке бару кезеңіне бала жеткілікті түрде дайындалуы тиіс.

БАЛАНЫҢ МЕКТЕПКЕ ДАЙЫНДЫҒЫНА ӘСЕР ЕТЕТІН ФАКТОРЛАР

Мектепке дайындық – бұл көп түрлі процесс. Баланы мектепке даярлау кіші мектеп жасынан басталу қажет. Баланы мектепке даярлау ұйымдастырылған іс-әрекет процесінде ғана емес, сонымен қатар өз бетінше әрекетте: ойындарда, еңбек әрекетінде, ересектермен және құрдастарымен қарым-қатынаста жүзеге асуы тиіс. «Баланың мектепке дайындығы» түсінігін педагогикалық және психологиялық ұғымдардан бөлек, болашақ бірінші сынып оқушысының өмірі мен әрекетінің барлық салаларын қамтитын кешенді және жан-жақты ұғым ретінде қарастыру қажет.

Педагогикалық дайындық, әдетте, оқу, санау және жазу қабілетін білдіреді. Бірақ, осы дағдылардың болуы баланың табысты оқуының кепілі емес. Мектепке баруға *психологиялық дайындық* келесі компоненттерді: физиологиялық дайындығы, танымдық (зияткерлік) дайындығы, эмоционалды-еркімен дайын болуы, әлеуметтік дайындық және мотивациялық дайындықты қамтиды. Мінез-құлық ережелері мен адамгершілік нормаларын және жүйелі оқытудың мақсаттары мен тәсілдерін меңгеруге ашық және дайын болуы мектепке дейінгі жастағы баланың психологиялық дамуының маңызды ерекшелігі болып табылады [5].

Баланың мектепке дайындығы оның психологиялық, эмоционалдық және әлеуметтік дамуына әсер ететін көптеген факторларға байланысты [4].

Баланың мектепке дайындығына әсер ететін *негізгі факторлар*:

- дене бітімінің дамуы;
- когнитивті даму;
- әлеуметтік-эмоционалды даму;
- дербестік;
- ата-аналардың қолдауы;
- мектепке дейінгі білім беру сапасы;
- баланың жеке ерекшеліктері [6].

Осы факторларды түсіну және ескеру ата-аналар мен педагогтерге баланы мектепке тиімді дайындауға мүмкіндік береді (1-кесте).

+ 1-кесте – Баланың мектепке дайындығына әсер ететін факторлар

№	Факторлар	Сипаттама
1	Дене бітімінің дамуы	<ul style="list-style-type: none"> – ұсақ және ірі моториканы дамыту; – қимылдарды үйлестіру; – баланың дені сау болуы;

		<ul style="list-style-type: none"> – мектеп ортасының физикалық талаптарын жеңе білу (ұзақ отыру, жүгіру, секіру және кішігірім әрекеттерді орындау).
2	Когнитивті даму	<ul style="list-style-type: none"> – когнитивті дағдыларды дамыту (зейін, есте сақтау, ойлау, тіл дағдылары және математика алды дағдылары); – жинақталу, нұсқауларды түсіну, мәселелерді шешу және оқу процесіне қажетті негізгі білім мен дағдыларға ие болу мүмкіндігі. –
3	Әлеуметтік-эмоционалды даму	<ul style="list-style-type: none"> – басқа балалармен және ересектермен қарым қатынас жасау қабілеті; – өз эмоцияларыңды басқару; – жанжалдарды шешу; – өзгерістер мен стресстік жағдайларды жеңу; – жаңа әлеуметтік ортаға бейімделу қабілеті; – басқаларға назар аудару және ынтымақтастық орнатуға эмоционалды дайындық.
4	Дербестік	<ul style="list-style-type: none"> – негізгі өзіне-өзі қызмет көрсету дағдыларын (киіну, шешіну, дәретхананы пайдалану және гигиенаны сақтау) орындау мүмкіндігі; – күнделікті міндеттердегі дербес болу мүмкіндігі.
5	Ата-аналардың қолдауы	<ul style="list-style-type: none"> – үйдегі қолайлы білім беру ортасы; – баланың оқуға деген қызығушылығын қолдау және ынталандыру; – баламен бірге үнемі оқу; – тұрақты ойындар; – мұражайлар мен кітапханаларға бару; – оқу тақырыптарын талқылау; – академиялық дамуды қолдау.
6	Мектепке дейінгі білім беру сапасы	<ul style="list-style-type: none"> – баланың мектепке дейінгі бағдарламаға қатысуы; – баланың мектепалды даярлыққа қатысуы.
7	Баланың жеке ерекшелігі	<ul style="list-style-type: none"> – баланың өзіндік ерекшелігін және оның әртүрлі қарқынмен және бағыттарда дамуын ескеру; – баланы мектепке табысты бейімделуі үшін қажетті қолдау мен ресурстармен қамтамасыз ету.

Мектепке дайындық әртүрлі компоненттерді (физиологиялық, танымдық, эмоционалды-ерікті, әлеуметтік, мотивациялық) және олармен тығыз байланысты белгілі бір факторларды қамтиды, осындай компоненттердің болуы баланың мектепке дайын екендігін көрсетеді.

БАЛАНЫ МЕКТЕПКЕ ДАЙЫНДАУ БОЙЫНША АТА-АНАЛАРҒА ҰСЫНЫМДАР

Баланы мектепке дайындау міндеттерін табысты шешу отбасы мен педагогтердің өзара әрекеті жағдайында ғана мүмкін болады. Қазіргі уақытта отбасы мен мектептің өзара ынтымақтастығы өзекті және сұранысқа ие.

Ата-аналардың педагогтермен ынтымақтастығы және ата-аналардың мектепті білуге көмектесетін бағдарлау бағдарламаларына қатысуы өзекті және тиімді. Баланы мектепке табысты дайындау бойынша ата-аналарға арналған ұсынымдар 2-кестеде келтірілген.

2 –кесте – Баланы мектепке дайындау бойынша ата-аналарға арналған жадынама

№	Ұсынымдар	Сипаттама	Маңызы
1	Сөйлеу және тіл дағдыларын дамытуға ықпал ету	<i>Балаға кітап оқып беру. Әңгімелер айту. Айналада не болып жатқанын талқылау. Баланы сөйлеуге және сұрақтар қоюға шақыру.</i>	Тілдік дағдыларды дамыту нұсқауларды түсінуде және педагогтермен және құрдастарымен қарым-қатынаста маңызды рөл атқарады.
2	Дербестік дағдыларын дамыту	<i>Баланы киінуге / шешінуге үйрету. Кестені ұстануға үйрету. Гигиенаны сақтауға үйрету.</i>	Бұл дағдылар оған мектеп ортасында дербес болуға көмектеседі.
3	Ойын әрекеттерін ынталандыру	<i>Балаға еркін ойнауға уақыт беруді қамтамасыз ету. Басқа балалармен ойнауға мүмкіндік беру.</i>	Қиялды, креативтілікті, логикалық ойлауды және моториканы дамытатын ойындар баланың когнитивті және физикалық дағдыларын дамытуға ықпал етеді.
4	Күн тәртібін құру	<i>Ұйықтау, тамақтану, ойнау және оқу уақытын қамтитын кесте жасау.</i>	Күн тәртібі балаға уақытты бағдарлауға көмектеседі және оның ұйымдастырушылық дағдыларын дамытады.
5	Әлеуметтік дағдыларды дамыту	<i>Баланы басқа балалармен және ересектермен қарым-қатынас жасауға ықпал ету. Баланың басқа балалармен қарым-қатынас жасауы үшін басқа балалар топтарына (келісім бойынша) баруды</i>	Бала бөлісуді, басқаларды тыңдауды, жанжалдарды шешуді және ынтымақтастықты үйренуі керек.

		<i>ұйымдастыру.</i>	
6	Баланың қызығушылығын қолдау	<i>Балаға кітаптарға, ойыншықтарға, шығармашылыққа арналған материалдарға қол жетімділікке мүмкіндік беру.</i>	Баланы не қызықтыратынына назар аудару және жаңа нәрселерді зерттеуге және білуге деген қызығушылықты ынталандыру
7	Педагогтермен ынтымақтастық орнату	<i>Мұғалімдермен байланыс орнату</i> <i>Мектептің басқа да қызметкерлерімен байланыс орнату</i>	Бағдарламалық оқу туралы және баланың мектепке дайындығы туралы толық ақпарат сіздің балаңыздан не күтілетінін жақсы түсінуге көмектеседі.
8	Назар аудару және зейін қою дағдыларын үйрену	<i>Баланың бір тапсырмаға немесе ойынға алаңдамай жұмсай алатын уақытын біртіндеп арттыру.</i>	Бұл оқу ортасында пайдалы болатын тапсырмаларға назар аудару және нұсқауларды орындау қабілетін дамытуға көмектеседі.
9	Мектеппен байланысты орындарға бару	<i>Мектепке барудан бұрын мектеппен танысу.</i> <i>Кітапханаға, мұражайларға және басқа да білім беру ұйымдарына бару.</i>	Бұл жаңа ортаға үйренуге және мектептің ол оқитын және өсетін орын екенін түсінуге көмектеседі
10	Қолдау көрсету және эмоционалды түрде қол жетімді болу.	<i>Баланың сезімдерін, қуаныштарын, қорқыныштарын талқылауға ашық болу.</i> <i>Қолдау көрсету</i> <i>Бастамаларды көтермелеу.</i>	Ата-аналардың қолдауы мен назары баланың мектепке табысты бейімделуінің негізгі факторлары болып табылады.
11	Ойын мен демалыс туралы	<i>Қызығушылығына, физикалық белсенділікке және демалуға</i>	Балаға ойнау, демалу үшін релаксация қажет ол

	ұмытпау	<i>уақыт бөлу.</i>	эмоционалды және физикалық әл-ауқатты сақтайды.
12	Әрбір бала бірегей	<i>Балаңыз қажеттіліктерін ескеру. Оны басқа балалармен салыстырмау.</i>	Әр бала өз қарқынымен дамиды.

Болашақ бірінші сынып оқушысының ата-аналарының мотивациясын диагностикалау үшін 3-кестеде көрсетілген А.Л. Венгердің [7] классикалық әдістерін қолдана алады.

Мектепке дайындықты диагностикалау бойынша А.Л.Венгр әдістемесі [7].

<i>1 Әдіс</i>			<i>2 Әдіс</i>		
<i>Сипаттама</i>	<i>Тест сұрақтары</i>	<i>Бағалау</i>	<i>Сипаттама</i>	<i>Тест сұрақтары</i>	<i>Бағалау</i>
Бұл әдіс бойынша бала барлық сұрақтарға дұрыс жауап берген жағдайда мектепке толығымен психологиялық дайын болып саналады, яғни нәтижесінде 10 балл жинайды.	1. Сенің атың кім? 2. Сенің ата-анаңның аты кім ? 3. Жасың нешеде? 4. Сен тұратын қала қалай аталады? 5. Сен тұратын көше қалай аталады?	Әрбір дұрыс жауап үшін бала 1 балл алады. Ең көп балл саны – 10. Әр жауап үшін балаға 30 секунд беріледі.	Баланың мектепте оқуға дайындығы немесе дайын еместігі осы әдіс бойынша анықталады	1. Сенің мектепке барғың келе ме? 2. Неліктен мектепте оқу керек? 3. Мектепте әдетте не істейді? 4. Сабақтар дегеніміз не? 5. Сабақта не істейді? 6. Сабақта өзін қалай ұстау керек? 7. Үй тапсырмасы дегеніміз не? 8. Неліктен оны орындау	Егер ол берілген сұрақтың мағынасын а дәл және толық сәйкес келсе, жауап дұрыс деп саналады. Қосымша сұрақтар қоюға болады. Баланың сұрақты дұрыс түсінетінін е көз жеткізу керек. Егер бала қойылған сұрақтардың көпшілігін е жауап берсе, бала мектепте
Балаға қосымша сұрақтар қоюға болады, бірақ жауаптарын айтуға болмайды.	6. Үйіңнің нөмірін және пәтер нөміріңді ата? 7. Сен қандай жануарларды білесің? Жабайы және үй жануарларын ата. 8. Ағаштардағы жапырақтар	Жауаптың болмауы қате ретінде қарастырылады және бұл жағдайда бала 0 балл алады.	Егер мектеп жасына дейінгі бала басқа адамдармен қарым – қатынас жасай алса, егер оның танымдық процестері қалыптасқан болса, онда ол мектепке толығымен дайын деген қорытынды жасауға болмайды. Егер балада оқуға деген		

	<p>жылдың қай мезгілінде пайда болады? Олар жылдың қай мезгілінде түседі?</p> <p>9. Сен оянып, түскі ас ішіп, ұйықтауға дайындалып жатқан күннің уақыты қалай аталады?</p> <p>10. Сен қандай ас құралдарын қолданасын? Сен қандай киім киесің ?</p>		<p>ұмтылыс болмаса, оны, әрине, мектепке қабылдауға болады, бірақ ата-аналар оқуға деген қызығушылықтың алғашқы айларда пайда болуы үшін күш салуы керек.</p>	<p>керек?</p> <p>9. Мектептен үйге келгенде немен айналысасың?</p> <p>10. Сен мектепте оқуды бастағанда, сенің өмірінде қандай жаңалық пайда болады?</p>	<p>оқуға дайын болып саналады</p>
--	---	--	---	--	-----------------------------------

Осылайша, ата-аналар мен педагогтердің негізгі күш-жігері балалардың мектепте оқуға деген ынтасын қалыптастыруға, өз бетінше де, басқалармен де әрекет ете білуге, білуге құмарлық пен шығармашылық белсенділікті дамытуға бағытталуы керек.

ҚОРЫТЫНДЫ

Қазіргі уақытта еліміздегі білім беруді дамытудың заманауи үрдістерінің бірі барлық балаларды мектепалды біліммен қамту міндетін іске асыру болып табылады.

Мектепалды даярлық мектепке дейінгі білім берудің бастауыш мектеппен сабақтастығы мен үздіксіздігін қамтамасыз ететін білім беру жүйесінің бастапқы сатысы және балалардың сапалы білім алуға қол жеткізуін қамтамасыз етеді. Сонымен қатар барлық балаларға тең мүмкіндіктер беруге бағытталған.

Баланы мектепке дайындауда дұрыс қалыптасқан мотивация, баланың денсаулығы; мектеп ортасының физикалық талаптарын жеңе білу (ұзақ отыру, жүгіру, секіру және кішігірім әрекеттерді орындау); когнитивті дағдыларды дамыту (зейін, есте сақтау, ойлау, тілдік дағдылар және математика алды дағдылары); назар аудару, нұсқауларды түсіну, мәселелерді шешу және оқу процесіне қажетті негізгі білім мен дағдыларды меңгеру; жаңа әлеуметтік ортаға бейімделу қабілеті; басқалармен бірге қызығушылығын бөлісу және ынтымақтастыққа эмоционалды дайын болу; баланың оқуға деген қызығушылығын қолдау және ынталандыру; балаға мектепке табысты бейімделуі үшін қажетті қолдау мен ресурстармен қамтамасыз ету маңызды рөл атқарады.

Мектепке дейінгі ұйым жағдайында «Баланың мектепке дайындығы» ата-аналарға арналған ұсынымдар әзірлеу өзектілігі баланың мектепке дайындығының көптеген аспектілеріне, соның ішінде физикалық, эмоционалдық, әлеуметтік және когнитивті дайындыққа байланысты. Сонымен қатар моториканы дамыту, дербестік, әлеуметтік дағдылар, зейін қою және жанжалдарды шешу сияқты маңызды факторларда ықпал етеді.

Осы Ұсынымдар шеңберінде мектеп жасына дейінгі балалардың ата-аналарына мектепке бару кезінде әдістемелік көмек көрсету бойынша баланың мектепке дайындығына әсер ететін факторлар айқындалды және баланы мектепке тиімді дайындау үшін практикалық ұсынымдар қалыптасты.

ПАЙДАЛАНЫЛГАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты: ҚР ОАМ 2022 жылғы 3 тамыздағы № 348 бұйрығы – <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2200029031>

2. «Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу жоспарларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2012 жылғы 20 желтоқсандағы № 557 бұйрығы – <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V1200008275>

3. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу бағдарламасы: ҚР БҒМ 2016 жылғы 12 тамыздағы № 449 бұйрығы. – <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V1600014235#z4>

4. Жиенбаева С.Н., Исаева Ж.К., Адамова М.Е. Социально-эмоциональное дошкольное воспитание и интеллектуальное развитие ребенка // Обществознание и социальная психология. – 2023. – № 5 (49). – С. 806-810. –

https://drive.google.com/file/d/1q4P6Kmg9Opx_xtCfjZ971Q79A_rZ40nR/view?usp=share_link

5. Балалардың мектепке дайындық деңгейін анықтау бойынша әдістемелік ұсынымдар. Нұр-Сұлтан: «Мектепке дейінгі балалық шақ» РО, 2020. – 50 б.

6. Blair C., Raver C.C. School Readiness and Self-Regulation: A Developmental Psychobiological Approach // Annual Review of Psychology. – 2015. – V. 66/ – P. 711-731. –

https://www.researchgate.net/publication/264987115_School_Readiness_and_Self-Regulation_A_Developmental_Psychobiological_Approach

7. Венгер Л.А. Физиологическая готовность к школе. – 2016. – <https://dogmon.org/l-a-venger-fiziologicheskaya-gotovnoste-k-shkole.html>

